

LEV-LAP Szerkesztőség: MAURER GYÖRGY, - 1125 Bp., Szarvas Gábor út 42/b.
Munkatárs: POLGAR JULIANNA, MTA-KFKI, 1525 Bp., Pf.: 49, Tel.: 699-499

SZABÓ MIKLÓS: Az utópikus gondolkodás

Az utópia a felvilágosodás gondolatvilágának szülötte. Szó szerint „seholsincs ország”, az ideális jövő leírása. A marxista gondolat az utópikus kifejezést politikai szitokszóként szokta alkalmazni; olyan ideológikus gondolatokat ért rajta, amelyeket nem lehet megvalósítani.

Karl Mannheim az ideológikus gondolkodás egyik lehetséges esetének tekinti az utópikus szemléletmódot: annak a felfogásnak, amely - szemben a konzervatív szemlélettel - az adott világgal valamely eszményt szegez szembe, s az adott helyzetet ennek mértékével megméri, ezzel a mércével mérve minősíti. Ernst Bloch az utópikus gondolat szervező elvének a reményt tartja, a jobb, bolderabb jövő vágya alakítja ki az utópikus elképzeléseket. E szerint a felfogás szerint az utópia tulajdonképpeni formája a műalkotás. A művészet lényege az utópikus gondolkodás: a műalkotás mélyén mindenkor egy jobb világ eszménye rejlik. A fenti két felfogásból csak Bloch igenli egyértelműen az utópiát - Mannheim politikai veszélyeket lát abban a gondolkodásmódban, mely elsősorban követel, s csak másodsorban veszi számításba a realitást, amely az utópia létezési kerete. Ralf Dahrendorf egyértelműen ellenzi az utópista szemléletmódot. Számára az utópiát két dolog jellemzi: egyrészt, az Utópiának nincsen története. Az ideális világ, amely nem valóságos körülmények között keletkezett, jelenét nem a múlt eseményei formálták, hanem kitalált ideákhoz igazodik. Ennek megfelelően az Utópia másik meghatározó jellemvonása az, hogy viszonyai tetszés szerint alakíthatók, formálhatók. Így Dahrendorf

TEAHÁZI PROGRAM - FEBRUÁR

5. KEDD „Ember és otthona”-sorozat. PAZÁR BÉLA, építész: A dániai lakásépítés a 80-as években (diavetítéses beszámoló).

12. KEDD Dr. KISS ISTVÁN (OMFB Rendszerszervezési Iroda) sorozatindító előadása (a sorozatról bővebben a következő számban): „Rendszerelmélet, rendszerkutatás”. A rendszerelmélet elő tudja-e segíteni egy új paradigma kialakulását?

19. KEDD ELŐTERJESZTÉS és VITA az ITDK 1985-ös nyári táboráról. Előtte: a „HÉREG” című film vetítése, amely a BME hallgatók egy emlékezetes akciójáról készült

26. KEDD SZABÓ MIKLÓS, történész: „Az utópikus gondolkodás (lásd hozzá a cikket!).

^ A Teaház 18^h-tól tart nyitva és 22^h-kor bezár.
^ Az előadásokat PONTOSAN 18.30-kor kezdjük, de a későbbben érkezőket is szeretettel várjuk.

.....
VIGYÁZAT! Az írások eltérő jellegük miatt különböző ritmusban olvasandók.
.....

gondolata az Utópiáról: Utópia a megvalósult bürokratizmus birodalma, az az ország, ahol a viszonyokat a politikai akarat kedvére formálja, az adottságok akadálya nélkül.

A magyar politikai gondolkodásban másként merül fel az utópizmus: Az utópizmus az a fajta ideológia, melynek világképét a jövőképpel szervezi. Nem az ellenségkép. A nagy tömegmozgalmak ideológiai ellenségkép-orientáltak. A jobb jövő attól lesz jó, hogy kiiktat-

ják a szörnyű ellenséget s ezáltal a jövő csak jobb lehet. A jövő konkrét képe nem jelenik meg. Az un. „harmadik utas” mozgalmak jellemzője volt, hogy nem az ellenség inferioritásából (alárendeltségéből) határozták meg a jövő értékesebb voltát, hanem magát a konkrét jövőt fejtették ki.

(E kérdéskörről II. 26-án beszélgetünk Szabó Miklóssal a Teaházban. Tanulmányait megtalálhatod - többek között - a VILÁGOSSÁG számaiban. Pl.: Programideológiák és állapotideológiák - 78/2. szám; A többség hatalma és a kisebbség joga - 81/12. szám)

E L Ő C S A R N O K

A február 12-i Teaházhoz:

Rendszerelmélet - Tanulmányok, Bp., 1979., Szerk.: KINDLER-KISS I.

„... nem válik-e végül a tudomány a befalazott remetek gyűjteményévé, akik különböz, sajátos nyelveken mormolnak maguknak valamit, amit csak ők maguk értenek meg.” KENNETH E. BOULDING

Simon, Herbert A.: Korlátozott racionalitás - Válogatott tanulmányok, Bp., 1982 (KINDLER-KISS I. bevezetőjével)

#####

Siklaky István: Szocialista áru-termelés és önkormányzat

TÖMÖRÍTVE NY

Az 1948-as politikai fordulathoz kapcsolódó szocializmus-koncepció a hierarchikusan centralizált rendszerelvet követi. A rendszerelmélet szerint nagybonyolultságú rendszerek, mint a társadalom is, így nem, hanem csak a kooperatív rendszerelv alapján működhetnek hosszú távon is hatékonyan. Az eredeti koncepciónak megfelelő gyakorlat lényegesen át is alakult az elmúlt 10-20 évben, közelítve a kooperatív rendszerelvhez.

K I S Z I V Á R G O T T

Hogy a KISZ budapesti UNIVERSITAS Bizottsága hamarosan három pályázatot fog hirdetni az 1985-ös egyetemi, főiskolai ifjúsági napok (EFIN) alkalmából, diákok és fiatal oktatók számára.

Az egyikre az utóbbi 40 év történelmi, társadalmi folyamataihoz kapcsolódó tetszőleges terjedelmű, elemző társadalomtudományi alkotásokat várnak.

A másik sajtópályázat, amire az EFIN alkalmából összeállított lapokkal lehet nevezni.

S végül, a harmadik diákalkotóktól vár tetszőleges mennyiségben és terjedelemben irodalmi alkotást, grafikát, fotót stb-t. A pályázatok díjazására kb. 60.000 Ft lesz. A pályázati kifrás megjelenése februárban várható a TÁJÓLÓ-ban.

#####

„A megoldásra váró komplex problémák ... nem igazodnak a tudományágak határaihoz, ... a tudomány klasszikus faalakzatú modellje elavult. ...

... a p r o b l é m a k ö z p o n t ú felfogásban csak másodlagos jelentőségű, hogy a megoldáshoz szükséges elméleti és módszertani ismeretek melyik tudományterületről származnak.” (Részlet a bevezetőből.)

#####

A kooperatív rendszerelvnek a gazdaságban az áru-termelés (a piacgazdaság) felel meg. Ennek hatékonysága annál nagyobb, mennél kevésbé monopolizált. A magántulajdon a legalapvetőbb monopólium, ezért a fejlődés a társadalmi tulajdonon alapuló piacgazdaság felé vezet. A termelőeszközök tulajdona annál inkább társadalmi, mennél jobban megvalósul az esélyegyenlőség abban a versenyben, amelyet a társadalom tagjai folytatnak a társadalmi vagyon egységei fölötti rendelkezési jogáért, és mennél

A TEAHÁZBAN MONDTA

ERDÉLY MIKLÓS

inkább a teljesítmény a verseny mércéje. (A természetes esélykülönbségekre szükség van, csak a vagyoni és hatalmi előjogokat kell kiküszöbölni.) A teljesítményelvű esélyegyenlőség tulajdonformája a Liska Tibor által bevezetett személyes társadalmi tulajdon. Ennek feltétele a demokrácia, másfelől, ez maga is erősíti a demokráciát. Az esélyegyenlőség és a teljesítményelv egyben a társadalmi igazságosságot is megvalósítja a gazdaság területén. A személyes társadalmi tulajdon egyes vonásai már fellelhetők a magyar gazdaság nemrég létrejött belső vállalkozási szektorában (belkereskedelmi szerződéses üzemeltetési rendszer, vállalati gazdasági munkaközösségek, szentesi kísérlet).

A kooperatív rendszerelv érvényesítése az igazgatásban: a humánus tartalmú decentralizált demokrácia. Ebben a döntési hatáskörök megállapításának alulról felfelé haladó gondolatmenete érvényesül. Ez azt is jelenti, hogy a helyi önkormányzatok szerepe jelentősen nőni fog, illetve a helyi önkormányzatok megerősödése a társadalmi fejlődést szolgálja. Ennek egyik fontos feltétele a helyi önkormányzatok mennél nagyobb gazdasági önállósága.

(Az ismertetett írás az IGYÉSZ Műhelyből kölcsönözhető)

Ki írja a LEV-LAP-ot?

Te!

Minden tömör és közérdeklődésre számot tartó írást, gondolatot, információt közlünk.

A szervezőbizottság összejöveteleit hétfőnként tartja 19 órától, Síklaky Istvánnál (a címe hátul). Várjuk mindazokat, akik részt kívánnak venni a szervezőmunkában.

... Vannak bizonyos jelenetek, amiket az ember napközben átél, s amelyeknek az összevetése az eszmékkal, az utópiákkal olyannyira lehetetlen, olyannyira deprimáló, leleplező, hogy filozófiailag földolgozhatatlan - számomra. Az a gyanúm, hogy amikor az ember egy eszmét fejteget, akkor az eszme hatása alatt megfélemedezik rengeteg apró világ- és életkörülményről. Ezek egyszerden eltűnnek, mert az eszme lendülete, saját forgatónyomatéka viszi az embert előre és nincs, ami szűnét nélkül ütköztetné a hétköznapok mindenféle lelomboztató jelenségeivel. ... Tegnap mentem a huszonnyolcas villamoson a Népszínház utcában. A Népszínház utca és a huszonnyolcas villamos - tudjátok - ritka szomorú pontja a világmindenségnek. Na most, én erre föl szálltam. Hogy miért szálltam föl? - az egy külön dráma vagy tragédia. Életem egy hosszú drámai vonulatának következtében föl szálltam a 28-as villamosra. Az első megálló után egy ember leszállt, egy idősebb ember, aki egy kicsit sántikált, de viszont világos cipőt hordott és világos kabátot. Tehát, valami hajdani gigerli-szerű ember, aki egy kicsit megöregedett. És ezek a hajdani gigerli-szerű emberek, mikor a világos cipő rajtuk van, iszonyu visszás benyomást tesznek azt hiszem, mindenkire, pedig ennek a parancsnak akar szegény eleget tenni: Élvezd az életet! Akkor visszaszólt egy ismerősének (akivel a villamoson találkozott):

- Meghalt. ... Ismerte?! Azt mondja a fölő:

- Hát persze, hogy ismertem! Mire ő: - Na látja! - és ezzel elbiceg, de valamifajta speciális öntudattal. Az elmenésben egyrészt a büszkeség szerepelt, hogy ő viszont nem halt meg, de viszont tudja, hogy ki halt meg. Másrészt az, hogy ő hősiezen viseli az élet terhét, és még keményen tartja magát, bár minden az

ellen szól. A harmadik jelentése az volt, hogy ekkora posványt, mint ez az egész élet és világegyetem a Népszínház utcával együtt! Hát ennél nagyobb posványt egyszerűen nem lehet elképzelni, és ebben gázol, mint egy rák az izszipban. Ez a jelentés is benne volt.

Na most, hogy ha ezt a jelene-
tet szünet nélkül bemontirozom az
eszmékbe és az utópiákba, akkor ez
számomra föloldhatatlan - nem tu-

dok olyan utópiát elképzelni, ame-
lyik ezt a nyersanyagot föl tudná
oldani, ez mindig szilárd kris-
tályként kotyog az alján. Az élet
tele van ilyesmikkel. És az, hogy
amikor én eszméről beszélek, ak-
kor hirtelen egy más ember legyek,
tehát, egy eszmehirdető ember, és
a 28-as villamoson megint más em-
ber legyek - ez nem megy túl a pó-
kerparti örömen: amikor egy kis
társaság belül és az ott érvényes
szabályok szerint szórakozik.

AZ IGYÉSZ MŰHELYBEN MEGTALÁLOD

Az ITDK keretein belül született írások, dokumentumok válogatott bibliográfiája

1. Javaslat egy olyan társadal-
mi kísérlet megszervezésére, mely
kísérletet egy speciálisan erre a
célra tervezett és épített lakóte-
lepen kellene megvalósítani (vita-
anyag). 1978., 32 old.

2. Alapítói dokumentum - 1981.

3. Az ITDK első nyári egyeteme.
(Előadók: Dr. Kovács Géza, Dr. No-
váky Erzsébet, Bodonyi Csaba, Col-
da János, Maggyesi Tamás, Rozgonyi
Tibor, Siklaky István, Lőránd Fe-
renc, Vekerdy Tamás, Dr. Czeizler

Endre, Dr. Szűcs István) 1981.,
81 old.

4. Az Interdiszciplináris Tudo-
mányos Diákkör tudományos kutatási
programja - 1982-1985.
1982., 10 old.

5. Wéber Péter: A lakótelep mű-
ködése a közösségi életmód szem-
pontjából. 1982., 6 old.

6. Nánássy Zoltán: Néhány gon-
dolat a kísérletről. 1982., 3 old.

7. Siklaky István: Kapcsolódó
irányzatok. 1982., 8 old.

8. Auer Jolán: Gondolatok egy
kisebb méretű élettér, lakókörnye-

zet kialakításáról és egyebekről.
1982., 2 old.

9. Javaslat társadalmi kísér-
letként megvalósuló közösségi la-
kótelep létrehozására. 1982.,
6 old.

10. Az ITDK kutatási hálóterve.
1982.

11. Vincze Erzsébet: Személyi-
ség és közösség - történeti néző-
pontból. 1983., 13 old.

12. Vincze Erzsébet: Lehetséges
mozgásirány: az új típusú közösség.
1983., 15 old.

13. 1983. ITDK nyári egyetem:
Összefoglaló és ajánlások. 33 old.

14. Maurer György: Kik legyenek
a Communar Város polgárai? 1983.,
4 old.

15. Előterjesztés a Hazafias
Népfront Országos Titkárságának.
1983., 7 old.

16. Egy lehetséges holnap. Prog-
ramjavaslat. Szerk.: Siklaky Ist-
ván, 1984., 40 old.

17. Az ITDK életmódkutató cso-
port feladata, irányadó értékei és
elsődleges tézisei. Siklaky István,
1984., 1 old.

E L Ő F I Z E T É S

A LEV-LAP előállítását és postá-
zását számonként 2,- Ft-ért tud-
juk megoldani. Ha rendszeresen
kapni akarod, adj fel a címünkre
(Maurer György, 1125 Bp., Szarvas
Gábor u. 42/b.) 20,- Ft-ot postai
feladóvevényen.

Feladóként azt a címet írd, ahová
a lapot várod.

A LEV-LAP olvasójaként a LEV-LAP
Írójává is váltál!

VÁRJUK IRÁSAID!

C Í M E I N K

Műhelygazdák:

„Művi környezet” - Lávai Sándor
1122 Bp., Városmajor u. 88.
Tel.: 155-127

„Információ Gyűjtő és Szolgáltató”
Maurer György 1125 Bp.,
Szarvas Gábor u. 42/b.

„Atheneum” (iskola, művelődés stb.)
Révész Sándor - 1098 Bp.,
Eperesdő u. 32/III.
Tel.: 477-014

„CV gazdasága” - Siklaky István
1021 Bp., Tárogtó út 28.

„Személyiség és közösség” - Vincze
Erzsébet, 1021 Budapest,
Tárogtó út 28.

„Jövőkutató” - Gábor Éva
BME Filozófia Tanszék - 1111
Budapest, Műegyetem rkp. 3.

„Kibuc-mozgalom” - Vass Péter
1024 Bp., Ezredes u. 14.

TEAHÁZ: KFKI KISZ-Klub, Budapest,
Budafoki út 10/a.
(Bejárat a Bertalan Lajos
utcai oldalról.)

Területi szervezők:

Debrecen: Valuch Tibor - 4032
Thomas Mann u. 33.

Nyíregyháza: Nyvelt Erik - 4400
Sóstói út 7/c., II/6.

Szeged: Sarnyai Zoltán - 6726
Korondi u. 4/a.
Tóth Rita - 6726
Középfasor u. 31-33.

Budapesti szállás: Maurer György,
Révész Sándor (cím a műhelygazdák-
nál)